

CHỦ ĐỀ 3

NGHỆ THUẬT SÂN KHẤU CẢI LƯƠNG

Lễ kỉ niệm 100 năm sân khấu cải lương (1918 – 2018)

KHỞI ĐỘNG

Cùng nghe/xem một trích đoạn cải lương và chia sẻ cảm xúc của em về nghệ thuật cải lương.

KHÁM PHÁ

Hoạt động 1 Khám phá nghệ thuật sân khấu cải lương

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và trả lời câu hỏi.

Sân khấu cải lương là hoạt động không thể thiếu ở vùng đất Nam Bộ, đặc biệt là ở Thành phố Hồ Chí Minh. Nghệ thuật sân khấu cải lương phát triển từ sự tổng hợp của các loại hình nghệ thuật: hát bội, đờn ca tài tử và nghệ thuật kịch nói phương Tây.

Ông Trương Duy Toàn là soạn giả đầu tiên của sân khấu cải lương.

Ông Châu Văn Tú (thầy Năm Tú) – người có công lao to lớn trong việc gầy dựng lối hát cải lương vào buổi ban đầu.

Ngày 15 tháng 3 năm 1918, thầy Năm Tú cho khai trương rạp hát cải lương đầu tiên ở Việt Nam, gọi là *Rạp hát Thầy Năm Tú ở Mỹ Tho* với vở diễn *Kim Vân Kiều* của Trương Duy Toàn. Các nhà nghiên cứu văn hoá lấy năm 1918 là năm cải lương ra đời.

Cải lương có nghĩa là đổi cái cũ tạo ra cái mới. Đó là thay đổi về quy mô sân khấu, cách bài trí, dựng phong nền và trang phục biểu diễn. Các đề tài kịch bản của cải lương gần gũi với cuộc sống hằng ngày của người dân Nam Bộ, với lịch sử đấu tranh của dân tộc.

3

Một cảnh trong vở *Tiếng trống Mê Linh*

Dàn nhạc của cải lương gồm:

- Dàn nhạc cổ: đàn bầu, đàn tranh, đàn kìm, đàn cò (đàn nhị), ghi-ta phím lõm;...
- Dàn nhạc tân: bộ hơi là dàn kèn, trống jazz, ghi ta thường,...

4

5

Trống jazz

Ghi ta thường

Khi biểu diễn, các nghệ sĩ phải thể hiện nhiều động tác và di chuyển, từ đó, hình thành loại hình nghệ thuật ca ra bộ (ca hát và diễn tả ra điệu bộ) hay còn gọi là nghệ thuật cải lương.

Sân khấu cải lương xuất hiện từ khi nào? Cải lương nghĩa là gì?

Hoạt động 2 **Sân khấu cải lương tại Thành phố Hồ Chí Minh**

Đọc thông tin, quan sát hình ảnh và trả lời câu hỏi.

Từ gánh hát quy mô đầu tiên ở Sài Gòn là Tân Thịnh thành lập năm 1920, nghệ thuật sân khấu cải lương tại Thành phố Hồ Chí Minh đạt đến đỉnh cao vào những năm 1960 với khoảng 40 rạp cải lương. Các suất hát cải lương đều đông kín khán giả đến xem. Các đoàn cải lương nổi tiếng như: Thanh Minh – Thanh Nga, Hương Mùa Thu, Kim Chung, Trần Hữu Trang,...

Đoàn cải lương Thanh Minh – Thanh Nga

7

Nhà hát cải lương Trần Hữu Trang,
Quận 1

8

Soạn giả Trần Hữu Trang

Nhiều nghệ sĩ tên tuổi được xem như những vị tổ của bộ môn nghệ thuật cải lương Việt Nam, đã gắn bó hầu hết cuộc đời mình và để lại dấu ấn với nhiều vai diễn khác nhau, cũng như đào tạo ra nhiều môn sinh xuất sắc.

9

Nghệ sĩ nhân dân Phùng Há

10

Nghệ sĩ Nguyễn Thành Châu
(Năm Châu)

Giải Thanh Tâm và giải Trần Hữu Trang là những giải thưởng danh giá trong nền sân khấu cải lương Việt Nam, giúp phát hiện những nghệ sĩ tài năng như Thanh Nga, Lan Chi, Bạch Tuyết, Út Trà Ôn,... Hiện nay, Thành phố Hồ Chí Minh đã tổ chức thêm một số cuộc thi như *Đường đến danh ca vọng cổ*, *Chuông vàng vọng cổ*,... để duy trì và phát huy nghệ thuật sân khấu cải lương.

Nghệ sĩ Nhân dân Út Trà Ôn

Nghệ sĩ Ưu tú Thanh Nga

Các nghệ sĩ trẻ được trao giải Triển vọng Trần Hữu Trang

Một số vở cải lương nổi tiếng như *Cóc kiện trời*, *Tiểu anh hùng Nam quốc*, *Nữ tướng cờ đào*, *Tiếng trống Mê Linh*,... đã được biểu diễn bởi những nghệ sĩ nổi tiếng. Trong đó, *Tiếng trống Mê Linh* là vở cải lương quy tụ nhiều nghệ sĩ tên tuổi như Thanh Nga, Thanh Sang,...

Từ đầu những năm 1990, nhiều loại hình giải trí mới ra đời tại Thành phố Hồ Chí Minh. Các nghệ sĩ cải lương vẫn đang tích cực tìm cách thay đổi để phù hợp với xã hội và duy trì loại hình nghệ thuật dân tộc độc đáo này.

Nhóm Đồng ấu Bạch Long là đoàn cải lương thiếu nhi nổi tiếng của Thành phố Hồ Chí Minh vào những năm cuối thế kỉ 20 – đầu thế kỉ 21.

Nghệ sĩ Ưu tú Thanh Nga trong vở cải lương *Tiếng trống Mê Linh*

Tiết dạy thực nghiệm tìm hiểu về nghệ thuật cải lương tại Trường Tiểu học Nguyễn Thanh Tuyền, quận Tân Bình

Tiết mục tái hiện lịch sử qua hoạt động sân khấu hoá tại Trường Tiểu học Nguyễn Bình Khiêm, Quận 1

Nghệ thuật sân khấu cải lương tại Thành phố Hồ Chí Minh đã phát triển như thế nào?

LUYỆN TẬP

Hoạt động 1

Kể tên một số nghệ sĩ cải lương mà em biết.

Hoạt động 2

Nêu các thông tin còn thiếu trong đoạn văn giới thiệu về loại hình nghệ thuật sân khấu cải lương và sự phát triển của loại hình này tại Thành phố Hồ Chí Minh.

Nghệ thuật sân khấu cải lương phát triển từ sự tổng hợp của các loại hình nghệ thuật: ...?... Cải lương có nghĩa là ...?... Dàn nhạc của cải lương gồm ...?... Năm cải lương ra đời là năm ...?... Rạp hát cải lương đầu tiên ở Việt Nam là ...?... Ngày ...?... hằng năm là ngày Sân khấu Việt Nam.

Năm 1920, gánh hát đầu tiên ...?... được thành lập tại Sài Gòn. Các đoàn cải lương nổi tiếng ở Sài Gòn là ...?... Các giải ...?... là những giải thưởng danh giá trong nền sân khấu cải lương Việt Nam.

VẬN DỤNG

Hoạt động 1

Đóng vai Đại sứ văn hoá giới thiệu loại hình nghệ thuật sân khấu cải lương đến mọi người.

Hoạt động 2

Tập hát một vài câu vọng cổ hoặc một bài bản cải lương mà em biết.